

Gemeente
Coevorden

Kaderbrief 2022

Inhoudsopgave

KADERBRIEF 2022	1
INHOUDSOPGAVE	3
TER INLEIDING	4
BESTUURLIJKE HOOFDLIJNEN	5
FINANCIËN	10
Samenvatting financiën	10
Ontwikkeling inkomsten	10
Ontwikkeling uitgaven.....	13
ONTWIKKELINGEN	18
Ontwikkelingen per thema	18
UITGANGSPUNTEN 2022-2025	21
AFSLUITING	23

Ter inleiding

Inleiding en samenvatting

De kaderbrief is het eerste document in de jaarlijkse planning- & controlcyclus. In deze Kaderbrief 2022 schetsen wij de ontwikkelingen op hoofdlijnen voor het aanstaande begrotingsjaar 2022 en het meerjarenperspectief voor de jaren 2023 tot en met 2025. De verdere uitwerking van de kaders vindt plaats in de Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025.

Bestuurlijke hoofdlijnen

In deze kaderbrief nemen wij u aan de hand van de volgende vier thema's mee in de ontwikkelingen in 2022:

- Aantrekkelijk Coevorden;
- Duurzaamheid;
- Voorkomen;
- Coevorden Verbindt.

Deze ontwikkelingen schetsen wij in het bestuurlijke hoofdstuk. Wij gaan onder andere in op het herstel van de lokale economie en de toekomstige woningvoorraad. In het kader van duurzaamheid werken wij de duurzaamheidsvisie verder uit, onder andere in onze eigen organisatie. In het sociaal domein lopen tekorten op. Dat vraagt om een meerjarige aanpak en het herijken van ons beleid. Tegelijkertijd komen er in 2022 nieuwe taken op ons af, zoals de nieuwe Wet inburgering en de decentralisatie van beschermd wonen. Wij blijven hierbij gebiedsgericht en in verbinding met de samenleving werken. Omdat de verhouding tussen overheid en samenleving in beweging is en blijft, is ook de manier waarop wij verbindend besturen nooit af.

Financiële hoofdlijnen

In het financiële hoofdstuk schetsen wij een eerste doorkijk naar de financiën voor 2022 tot en met 2025. Voor 2022 zijn de inkomsten en uitgaven in evenwicht en is de begroting sluitend. Vanaf 2023 laat deze eerste doorkijk negatieve bedragen zien. In de aanloop naar de Programmabegroting 2022 verwachten wij meer duidelijkheid vanuit het Rijk over structurele extra middelen voor Jeugd en beoordelen wij welke extra stappen nodig en passend zijn om enerzijds een meerjarige gezonde financiële positie te behouden en anderzijds op de lange termijn te kunnen blijven investeren in ambities.

Leeswijzer

De kaderbrief kent de volgende hoofdstukken die onder 'tegels' zijn geplaatst:

- Bestuurlijke hoofdlijnen;
- Ontwikkeling financiën;
- Ontwikkelingen met een beleidsmatig en/of financieel effect;
- Uitgangspunten voor 2022-2025;
- Afsluiting.

Bestuurlijke hoofdlijnen

Inleiding

Deze Kaderbrief 2022 is de laatste kaderbrief van deze bestuursperiode. Aan de hand van dit document spreken wij voor de zomer met uw raad over de speerpunten van ons college voor het jaar 2022. Dit omvat de afronding van het bestuursprogramma 'Ruimte om te doen! 2018-2022', waarin wij invulling geven aan ontwikkelingen buiten en binnen onze gemeente en onze ambities. Wij willen een toekomstbestendige en financieel gezonde gemeente overdragen aan het nieuwe bestuur. Een visie op de toekomst past daarbij, waarbij we vanuit het verleden, heden en de toekomst kijken naar onze omgeving en samenleving en de opgaven en kansen die we daarin hebben.

Vanuit de verschillende strategische pijlers werken we aan een duurzame ontwikkeling van de lokale samenleving. We zien hierin veel overlap met de *Global Goals* van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Dit gedachtegoed spreekt ons aan en sluit aan bij de ontwikkeling van de brede welvaart die we in gang hebben gezet de afgelopen jaren en biedt een perspectief om dat verder vorm te geven in de komende jaren.

In 2022 hopen we de corona-pandemie achter ons te hebben gelaten en hiervan te herstellen. Want de invloed is groot geweest op bijvoorbeeld onze winkelstraten, de horeca, de verenigingen en met name persoonlijke levens van jong en oud. Als nabije overheid proberen we daar te zijn waar nodig en te steunen waar we kunnen. Hierbij werken we, samen met onze partners, aan herstel en proberen we de positieve veranderingen te bewaren. Aan vele initiatieven en getoond ondernemerschap zien wij dat onze gemeente dat kan!

Aantrekkelijk Coevorden

Coevorden is een erg aantrekkelijke gemeente voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. Ook in 2022 gaan we deze aantrekkelijkheid vasthouden, vergroten en uitdragen. We zijn trots op ons rijke verleden. Onze historische verhalen delen we als culturele gemeente van Drenthe en vieren we met ons 350-jarige ontzet. Cultuur verbindt; de impuls die het culturele leven krijgt willen we benutten en de verbindingen die er zijn willen we versterken. Wij zijn ook trots op waar we nu staan als gemeente. De variatie tussen een bruisende vestingstad, levendige kernen en de rust van het buitengebied koesteren we.

Een stevige basis

In 2021 zetten we belangrijke stappen in het uitzetten van een stevige koers voor de toekomst. Met de oplevering van de omgevingsvisie en de woonvisie hebben we een helder en gedragen beeld van waar we naar toe willen werken: een krachtige, diverse gemeente met ruimte voor economische ontwikkelingen en passende en betaalbare woonruimte voor iedereen. Hierbij wordt nadrukkelijk dwars door de verschillende domeinen heen gedacht en gewerkt. Gezondheid, wonen, werken, vrije tijd, energie: het zijn allemaal aspecten van het leven die we in samenhang bezien.

Om de aantrekkelijkheid van Coevorden te houden en te versterken, is het belangrijk dat we een duidelijke positie in de regio hebben. Samenwerken met onze buurgemeenten in bijvoorbeeld BOCE-verband, de Regiodeal en Dutch TechZone is en blijft hierin heel belangrijk: een sterke regio biedt kansen voor een sterke gemeente. We gaan actief aan de slag met ontwikkelingen op provinciaal- en rijksniveau. Een actieve lobby voor de Nedersaksenlijn is hier een goed voorbeeld van. Dit benadrukt de samenwerkingskansen die we grijpen in de grensregio.

Tevens zijn wij één van de vijf steden van Drenthe hetgeen betekent dat wij stedelijke, economische en sociale opgaven hebben die een grote verantwoordelijkheid vragen. Dat zien we terug in bijvoorbeeld de plannen die we hebben voor mobiliteit, de binnenstad, huisvesting voor de Nieuwe Veste en de ambitie die we hebben uitgesproken voor middelbaar beroepsonderwijs en volkshuisvesting.

Concrete stappen naar de toekomst

De stevige ambities vertalen we in 2022 naar zichtbare projecten en ontwikkelingen. We willen een aantal fundamentele stappen zetten die inzet vragen voor de lange termijn. De impact van corona op onze maatschappij en de (financiële) verhoudingen tussen het Rijk en gemeenten maakt echter ook dat we te maken hebben met onzekerheden waarop we zullen moeten anticiperen.

Economische vitaliteit

Digitale dienstverlening en aandacht voor lokaal en maatschappelijk ondernemerschap hebben door de crisis een impuls gekregen, deze lijn houden we vast en versterken we in ons economische beleid. Vitale bedrijventerreinen zijn van cruciaal belang voor een goed ondernemersklimaat en behoud van werkgelegenheid, vanuit de gemeente en in samenspraak met de provincie wordt gekeken naar het revitaliseren van verschillende bedrijventerreinen. De ontwikkeling van Holwert-Midden vinden wij hierin het belangrijkste.

Toekomstbestendig en betaalbaar wonen

Met de nieuwe woonvisie werken we aan een aanpak met meer flexibiliteit en ambitie. We werken aan duurzame, toekomstbestendige en betaalbare woonruimte: voor onze inwoners, voor nieuwe werknemers van onze bedrijven en voor nieuwkomers uit binnen- en buitenland. In deze veranderende markt vraagt dat om alert inspelen op de ontwikkelingen die er zijn en nauwe samenwerking met de partners in onze regio. Extra aandacht hebben we voor starters, woonwagendwoneers en mensen met een flexibele woonbehoefte. We kiezen voor een brede benadering waarin we duidelijkere verbanden leggen tussen wonen, zorg en leefbaarheid. Hierbij hebben we extra oog voor de naoorlogse wijken en de spreiding van kwetsbare doelgroepen.

Onderwijs

De Nieuwe Veste wil leerlingen uitdagen en motiveren om het beste uit zichzelf te halen en hen beter voorbereiden op de veranderende samenleving en arbeidsmarkt. Extra aandacht voor verbinding tussen het onderwijs en het bedrijfsleven is dan ook nodig. Na besluitvorming over de toekomstige huisvesting kunnen we voor de Nieuwe Veste beginnen met de ontwerpfase.

In 2022 willen we beginnen met de nieuwbouw van de scholen in Schoonoord. Samen met onze partners kijken we naar de mogelijkheid van een MFA, waarbij scholen, sport en ontmoeting samen komen. Een MFA biedt een mooie kans om de kern krachtiger te maken.

Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme is voor ons een belangrijke sector. Onze natuurlijke omgeving en uitstraling willen we behouden. In 2022 komt er een nieuwe nota vrijetijdseconomie. Na afronding van de aanleg van het eerste deel van het wandelknooppuntennetwerk, willen we in 2022 het netwerk in de hele gemeente klaar te hebben. Recreatieve verblijfplaatsen is één van de onderdelen binnen deze sector en heeft een plek in het programma Vitale Vakantieparken. In dit programma zien we dat de opgaven rondom de transformatie van parken groot is; (illegale) bewoning en criminaliteit vragen om een passende aanpak en bestuurlijke en ambtelijke inzet. Deze opgaven hebben prioriteit bij de parken waar we nu op inzetten.

Een bruisende binnenstad

We werken aan een mooie uitnodigende binnenstad, een binnenstad waar bezoekers en bewoners zich thuis voelen en worden verrast door wat Coevorden te bieden heeft. De drie doelstellingen van het Programma Binnenstad gaan over versterken van eigenheid, aanpak van winkelstraten en een uitvoeringsprogramma dat we samen met partners oppakken. Voor dit programma is het betrekken en inspireren van onze inwoners, ondernemers en andere partijen een belangrijke pijler voor succes. We merken dat er energie zit in de stad, gevels worden aangepast en de zichtbare veranderingen in de Friesestraat zorgen voor enthousiasme. We maken in 2021 samen met de inwoners en ondernemers het nieuwe ontwerp voor de Weeshuisweide.

Duurzaamheid

Programma duurzaamheid vormgeven

In december 2019 heeft uw raad de duurzaamheidsvisie "Samen op weg naar een klimaatbestendige toekomst!" vastgesteld. Eén van de uitgangspunten van deze visie is dat duurzaamheid onderdeel wordt van onze manier van werken. We merken dat dit niet in alle domeinen vanzelf gaat. Voor 2022 wordt deze visie daarom uitgewerkt in een programma duurzaamheid. Hiermee wordt samenhang aangebracht in de lopende en nog op te starten en te verwachten projecten van de verschillende teams in de gemeente. Met deze samenhang kan beter een afweging worden gemaakt over ambitie en prioriteiten, nu en in de toekomst.

Duurzaamheid als onderdeel van onze manier van werken

Bij de vorming van het programma wordt uitgegaan van de doelstellingen en uitgangspunten zoals die in de duurzaamheidsvisie zijn opgenomen. Wij geloven in goede initiatieven van ondernemers en inwoners en geven deze de ruimte, waarbij wij het belangrijk vinden dat inwoners kunnen profiteren van bijvoorbeeld lokaal opgewekte energie. In onze werkzaamheden, projecten en ontwikkelingen grijpen wij natuurlijke momenten aan om duurzamere keuzes te maken. We doen

dit met de vier pijlers uit de visie. Energietransitie, met als belangrijke onderdelen de uitvoering van de RES en de Warmtevisie. Binnen de pijler Duurzame gemeentelijke organisatie zijn dat onder andere duurzame inkoop, verduurzamen van gemeentelijk vastgoed en materieel. De routekaart Van Afval naar Grondstof is een belangrijk onderdeel van de pijler Circulaire economie. De opgave rond klimaatadaptatie is onderdeel van de pijler Groene Leefomgeving en kan alleen slagen door integraal samen te werken met partners en het benutten van koppelkansen. Een grote opgave die veel capaciteit en middelen vraagt.

De hoge ambitie en grote uitdaging ligt er. Die kan niet in één keer bereikt worden, maar is een proces van jaren. Wat in uitvoering realistisch is vraagt nadere uitwerking op basis van het totaal aan ambities op duurzaamheid en de beschikbare middelen. Hierbij zijn we, naast keuzes binnen de eigen begroting, afhankelijk van keuzes van een nieuw kabinet en van het beschikbaar komen van middelen van het Rijk. In de programmabegroting 2022 wordt een voorstel gedaan voor de middelen op basis van de informatie die deze zomer beschikbaar is.

Voorkomen

Gezonde samenleving

Bouwen aan een sterke sociale infrastructuur daar hebben we als samenleving en binnen het sociaal domein baat bij. In Coevorden hebben we daarbij extra aandacht voor een gezonde samenleving en armoedeproblematiek. Als gemeente doen we al veel op het gebied van gezondheid zoals het sport- en preventieakkoord Gezond Coevorden waar met meer dan 100 partners wordt samengewerkt. We geven uitvoering aan het beleid 'Samen voor een Gezonder Coevorden', waarin de buurtsportcoaches als belangrijke lokale verbinders fungeren. En met de JOGG-aanpak; Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst. Wij benutten de omgevingsvisie voor een gezonde inrichting van de (openbare) ruimte om een positieve leefstijl en een gezondere samenleving te creëren.

Kansrijk opgroeien

In het programma 'Kansrijk Opgroeien', dat in 2021 is gestart, staat het voorkomen en doorbreken van intergenerationele armoede centraal. Samen met partners in onder andere het onderwijs, welzijn, jeugdgezondheidszorg, de woningcorporatie en het bedrijfsleven vergroten we de bewustwording over armoedeproblematiek, die van generatie op generatie wordt overgedragen, om vervolgens anders te kunnen handelen. Met als doel dat bestaande patronen worden doorbroken. Hierbij wordt met en van kinderen en hun omgeving geleerd over wat werkt. In 2021 en 2022 wordt ingezet op het leren van bestaande inzet, het opstarten en/of versterken van werkwijzen.

Verandering in de keten

Ondanks onze inzet om problematiek te voorkomen zien we een groeiende zorgvraag onder inwoners, dat trajecten langer duren en dat er meer ingrijpende voorzieningen worden ingezet. Als we deze beweging willen ombuigen vraagt dat verandering in de hele keten van het voorveld, de toegang tot uitstroom en alles wat daar tussen zit.

De laatste jaren hebben we in het sociaal domein ons kunnen redden met de beschikbare middelen en hebben we de tekorten gezien de landelijke ontwikkelingen binnen perken weten te houden. Nu laat het financieel meerjarenperspectief een groot oplopend tekort zien in het sociaal domein. Dit baart ons zorgen en vraagt om fundamentele keuzes. We hebben reeds een taakstelling opgenomen in de Programmabegroting 2021 om een gedeelte van de tekorten in het sociaal domein te dekken. We zijn na de begrotingsbehandeling een proces gestart om te komen tot een aanpak om de tekorten terug te dringen. Het is duidelijk dat dit vraagt om een meerjarige aanpak: enerzijds zijn er een aantal relatief eenvoudige besparingen in te boeken die we zullen verwerken in de begroting 2022. Anderzijds kunnen we het grootste deel van deze tekorten alleen terugdringen als we ons beleid opnieuw tegen het licht houden. Ons vertrekpunt is om te onderzoeken: Waar onze wettelijke opdracht zit en waar we ruimte zien. Hoe we kunnen werken "in de geest van de wet" en vanuit "de bedoeling". En hoe we regie willen voeren. Het kost tijd om hier op een goede manier invulling aan te geven. We stellen dan ook voor om richting de Programmabegroting 2022 het beleid in het sociaal domein aan te passen en dan te kijken naar de volgende beleidsuitgangspunten:

- Van zorgen voor naar een vangnet voor mensen die hun ondersteuning echt niet zelf kunnen organiseren;
- Normaliseren van ondersteuningsbehoeften en problematiek;
- Voorkomen dat mensen een beroep hoeven te doen op voorzieningen;
- Inzetten op het veranderpotentieel van mensen.

Dit doen we onder andere door in te zetten op verandering in de hele keten; nog meer te ontschotten, drempels te verhogen/ criteria aan te passen, de omvang van een voorziening aan te passen en te kijken naar onze interne werkprocessen en bedrijfsvoering. Tevens vraagt dit om ontwikkeling van de organisatie en deskundigheidsbevordering bijvoorbeeld voor contractmanagement en voor het maken van passende indicaties.

De opgave is groot, maar wij geloven er in dat wij de beoogde beweging samen met onze partners kunnen realiseren.

Nieuwe wet- en regelgeving in het sociaal domein

De wijziging van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening van 2021 geeft ons een juridische basis bij vroegsignalering. Hierdoor krijgt de schuldhulpverlening in een vroeg stadium signalen van financiële achterstanden. Wij willen actief gebruik maken van deze vroegsignalering door op tijd onze hulp aan te bieden om zo ergere financiële problemen te voorkomen.

Verder gaat de nieuwe Wet inburgering per 1 januari 2022 van start. Gemeenten krijgen de regie op deze nieuwe wet en gaan inburgeringstrajecten inkopen en inburgeraars een traject op maat aanbieden. We gaan de asielstatushouders die bijstand ontvangen ontzorgen, door de eerste zes maanden de vaste lasten vanuit die bijstand te betalen. Deze begeleiding moet zorgen voor rust en stabiliteit bij het begin van de inburgering.

Per 1 januari 2022 wordt gestart met de doordecentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich volledig gaan inzetten voor inwoners die in aanmerking komen voor beschermd wonen. De opgaven die dat met zich brengt willen we betrekken in onze woonvisie. Wij vinden het voor het plaatsen van specifieke doelgroepen belangrijk dat deze verdeeld worden over de gemeente.

Coevorden verbindt

Wij hebben de ambitie om blijvend te groeien in onze verbindende bestuursstijl. Verbindend besturen is voor ons nooit af. Omdat de verhouding tussen overheid en samenleving continu in beweging is. De uitkomsten uit de Quick Scan lokale democratie zijn een bouwsteen voor het vervolg. Onder invloed van maatschappelijke ontwikkelingen, nieuwe besturen en de wensen en behoeftes van onze inwoners ontwikkelt verbindend besturen zich verder. Zeker in tijden waarin de vertrouwensrelatie tussen overheid en samenleving onder druk staat is het belangrijk om blijvend in te zetten op de verbinding met en tussen inwoners en partners.

Wat wij als college willen achterlaten is het samen-aan-de-toekomst-bouwen. Daarvoor is richting en ambitie nodig, overeenstemming met je samenwerkingspartners over hoe je die bepaalt, wat onderweg de ijkpunten zijn en wat je rol is in de realisatie. Dat vraagt om een zelfbewust bestuur dat ook keuzes maakt, zeker gezien de maatschappelijke en financiële opgaven die wij als gemeente hebben.

Een belangrijk uitgangspunt is bijdragen aan het realiseren van kansen en mogelijkheden die inwoners en wij gezamenlijk zien om de leefbaarheid in onze gemeente te verbeteren. Dit doen we met aandacht voor de ontwikkeling van brede welvaart; het waarborgen van algemene, publieke en lange termijn waarden die structureel zorgen voor meerwaarde. De opgaven in de samenleving en initiatieven in de dorpen en wijken verschillen van elkaar en vragen om een passende aanpak en rol. Waarin we met verschillende brillen naar het vraagstuk kijken: wat is er nodig op het gebied van wonen, economie, voor een fijne leefomgeving, voor kwetsbaren, kinderen en jongeren.

Participatie

Een handreiking voor participatie geeft ons richting en kaders voor een duidelijke, voorspelbare en herkenbare aanpak. Zo weten onze inwoners wat ze van ons kunnen verwachten en wat wij van hen verwachten. Het uiteindelijke proces of keuzes in de samenwerking kunnen per onderwerp verschillen, maar van tevoren maken we wel dezelfde afwegingen. Uitgangspunten zoals duidelijkheid, maatwerk, inclusiviteit en verantwoordelijkheid bieden dat kader; dat kunnen we gebruiken om verder invulling te geven aan verbindend besturen in de praktijk.

Gebiedsgericht werken

Door gebiedsgericht te werken, waarin we sociale en fysieke opgaven aan elkaar verbinden en de leefwereld van inwoners centraal stellen maken we verschil. Cijfers, gesprekken en gegevens

helpen ons om een integraal beeld te krijgen van wat er speelt in een gebied zodat we samen kunnen bepalen wat belangrijk en urgent is. Dit doen we bijvoorbeeld met het gebiedskompas in Tuindorp waarin we samen met inwoners, MWC en Domesta een agenda op stellen voor het gebied. We willen dat gebiedsgericht werken in 2022 nog meer onderdeel wordt van onze manier van werken.

Coevorden verbindt digitaal

Informatie is de basis van onze dienstverlening. Een voorwaarde voor continuïteit, veiligheid en doorontwikkeling van onze dienstverlening is dat de informatie die daaraan ten grondslag ligt, beschikbaar, toegankelijk, integer, betrouwbaar en controleerbaar is. Dit wordt steeds belangrijker in een samenleving die zich meer en meer online bevindt. De vraag naar digitale dienstverlening en digitaal samenwerken neemt hierdoor snel toe. Ook nieuwe wet- en regelgeving stelt de vindbaarheid en toepassing van digitale informatie steeds vaker centraal, zoals de Omgevingswet, de Wet Open Overheid en de nieuwe Archiefwet. Beleid, uitvoering en techniek raken hierdoor onlosmakelijk verbonden.

Bij dit alles is data het nieuwe goud en daarmee zeer gewild. Recente hacks bij gemeenten laten zien dat de taak om data van onze inwoners en bedrijven veilig te beheren en beschermen steeds belangrijker wordt. Het brengt groeiende verantwoordelijkheden met zich mee ten aanzien van (controle op) privacybescherming, informatieveiligheid, beschikbaarheid van systemen en informatiekwaliteit. Dat betekent dat we meer tijd en energie moeten steken in onze online dienstverlening, informatiehuishouding en gegevensbeheer. Zodat we ook beter in staat om beleidseffecten te monitoren en ons te baseren op data bij het ontwikkelen van nieuwe programma's, beleid en het maken van keuzes.

Samenvatting financiën

Overzicht meerjarenperspectief 2022-2025

Wij hebben een nieuw meerjarenperspectief voor 2022 tot en met 2025 samengesteld. Wij baseren ons daarbij op de bestaande meerjarenraming voor 2022 tot en met 2024. Daar hebben wij de jaarschijf 2025 aan toegevoegd. Ontwikkelingen die effect hebben op dit meerjarenperspectief zijn met name de meicirculaire van het gemeentefonds, de prijsontwikkeling en de autonome ontwikkelingen in het sociaal domein.

In 2022 is het saldo positief met € 713.000. In de jaren 2023 tot en met 2025 is het saldo negatief. De samenvatting van ons nieuwe meerjarenperspectief is als volgt.

ACTUALISATIE MEERJARENPECTIEF				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2022	2023	2024	2025
<i>Ontwikkeling inkomsten</i>				
Circulaire gemeentefonds	1.206	978	763	654
Extra middelen jeugdzorg	2.000	p.m.	p.m.	p.m.
Belastingen en huren	146	146	146	146
Overige inkomsten	-100	-100	-100	-100
<i>Ontwikkeling uitgaven</i>				
Loon- en prijsontwikkelingen	-1.163	-1.163	-1.163	-1.163
Autonome ontwikkelingen	-1.147	-1.247	-1.247	-639
Verbonden partijen	-229	-223	-230	-163
Nieuw beleid: kapitaallasten De Nieuwe Veste			-1.100	-1.100
Dekking uit stelpost vervangingsinvesteringen			200	200
	713	-1.609	-2.731	-2.165
	Saldo Kaderbrief			

Het positieve saldo voor 2022 betekent dat wij in de basis een sluitende Programmabegroting 2022 hebben voorliggen. Voor de jaren vanaf 2023 is het meerjarenperspectief nog niet sluitend. Ons uitgangspunt is een sluitende meerjarenraming. Daar gaan wij mee aan de slag. Een belangrijke en bepalende factor daarin is de zeer recente uitspraak over de Rijksmiddelen voor de jeugdzorg. Wij hebben deze middelen nu incidenteel verwerkt in 2022. Hier gaan wij later in dit hoofdstuk verder op in.

Ontwikkeling inkomsten

Meicirculaire gemeentefonds

Het gemeentefonds is voor gemeenten de belangrijkste inkomstenbron. Het zijn de middelen die we ontvangen van het Rijk. Hoeveel wij van het Rijk ontvangen, wordt bekend gemaakt door middel van circulaire. Naast de meicirculaire verschijnen in september en december ook circulaire. De uitkomsten van de meicirculaire hebben wij onderstaand samengevat. Onder de tabel lichten wij de effecten toe.

EFFECTEN MEICIRCULAIRE				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2022	2023	2024	2025
Uitkeringsfactor				
Accresontwikkeling	-252	-503	-721	-781
Nominaal effect	757	749	749	749
Overige ontwikkelingen uitkeringsfactor	-72	-68	-64	-39
Ontwikkeling uitkeringsbasis				
Ontwikkeling uitkeringsbasis	793	821	821	749
Hoeveelheidsverschillen	-192	-193	-194	-196
WOZ-waardering en aanpassing rekentarieven	172	172	172	172
	Subtotaal centraal	1.206	978	763
			654	
Taakmutaties				
Ketensystemen Jeugd	-1	-1	-	-
Rijksvaccinatieprogramma meningokokken	7	7	8	8
Handhaving energielabel C kantoren	3	3	3	3
Handelsregister	-2			
Versterking gemeentelijke antidiscriminatievoorziening	14	14	14	14
Verrekening Voogdij/18+	-15	-15	-15	-15
Prenataal huisbezoek door jeugdgezondheidszorg	9	9	9	9
Kinderopvang toezicht en handhaving	1	1	1	1
Wet Open Overheid (structureel)	51	64	77	91
Wet Open Overheid (incidenteel)	61	61	61	62
IU/DU/SU				
Suppletie-uitkering integratie sociaal domein	7	7	7	7
Inburgering	20	9	5	1
Armoedebestrijding kinderen	5	5	5	5
3D's in het sociaal domein				
Participatie	156	147	142	137
Voogdij/18+	1.081	1.081	1.081	1.081
	Subtotaal decentraal	1.397	1.392	1.398
			1.404	
	Totaal effecten meicirculaire	2.603	2.370	2.161
			2.058	

Uitkeringsfactor

De hoogte van de algemene uitkering wordt vooral bepaald door de ontwikkeling van de uitgaven van het Rijk. Als het Rijk meer uitgeeft, dan ontvangen gemeenten meer middelen. Als het Rijk minder uitgeeft, ontvangen gemeenten ook minder. Dit is een systeem van 'samen de trap op, samen de trap af'. Dit betekent dat de hoogte van de algemene uitkering wisselt. De toename of afname van het gemeentefonds heet 'accres'. In de meicirculaire 2020 is aangekondigd dat de accressen voor de uitkeringsjaren 2020 en 2021 vast te klikken op het niveau dat toen is gepubliceerd. Dit als onderdeel van het compensatiepakket corona. Dat geeft rust en stabiliteit in een roerige tijd.

In deze circulaire zijn de accessen vanaf 2022 bijgewerkt. Bij dit instapmoment naar de normale systematiek vallen alle jaren helaas negatief uit. In alle jaren zijn de lagere accessen het gevolg van lagere loon- en prijsontwikkeling dan tot nu toe aangenomen. Vanaf 2023 is het accres neerwaartse bijgesteld als gevolg van lagere rentelasten en lagere EU-afdrachten.

Aangezien wij onze begroting baseren op constante prijzen, stapelen (cumuleren) wij niet jaar op jaar het effect van prijsstijgingen (inflatie) in de begroting. Dit doen wij één keer per jaar en voegen wij dan voor alle vier de jaren toe. Hiermee verwerken wij de inflatie in de algemene uitkering en hebben wij jaarlijks een structureel voordeel onder het kopje "nominale effecten".

Ontwikkeling uitkeringsbasis

Wat betreft de bijstandsontvangers wordt een driejaars-gemiddelde gepresenteerd. Er is in deze circulaire sprake van een sterke daling ten opzichte van de stand september 2020. Het effect van de corona-pandemie is bij nader inzien minder groot dan gedacht. Dat leidt tot een stijging van de uitkeringsfactor. De jaarlijkse aanpassing van de gewichten van de maatstaf Ozb is doorgevoerd. Dit wordt bepaald door de omvang van de WOZ-waarde en een daaraan gekoppeld gewicht, het zogenoemde rekentarief.

Taakmutaties

Er is sprake van negen taakmutaties in 2022. Één taakmutatie is groter dan € 10 miljoen (landelijk), Dat betreft de Wet Open Overheid. Deze initiatiefwet is op 26 januari 2021 door de Tweede Kamer aangenomen en beoogt de gehele overheid transparanter en toegankelijker te maken. Met dit wetsvoorstel geven de initiatiefnemers zowel de actieve als de passieve openbaarmaking van overheidsinformatie een nieuwe basis, verankeren zij het recht op toegang tot informatie wettelijk en beogen zij de informatievoorziening en informatiehuishouding van het Rijk en decentrale overheden te verbeteren. De Eerste Kamer dient nog een besluit te nemen over de WOO. Bij instemming van de Eerste Kamer zal de wet een halfjaar later in werking treden. Dit zal waarschijnlijk in het eerste kwartaal van 2022 zijn. De huidige Wet openbaarheid van bestuur (WOB) wordt ingetrokken bij de inwerkingtreding van de WOO.

Integratie-uitkeringen / Decentralisatie-uitkeringen / Specifieke uitkeringen (IU/DU/SU)

Voor de drie genoemde uitkeringen is sprake van kleine verschillen. Dit heeft te maken met de uitgestelde invoering van de nieuwe verdeling gemeentefonds, de begeleiding van de bredere groep asielmigranten binnen de ondertussen-groep (inburgeraars die nog inburgeringsplichtig zijn onder de Wet inburgering 2013) en de jaarlijkse verdeling van armoedegelden op basis van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Sociaal domein

Voor de omvang van de integratie-uitkering voor Participatie heeft loon- en prijsbijstelling en volume-indexatie plaatsgevonden.

De integratie-uitkering Voogdij/18+ wordt in 2022 voor het eerst verdeeld op basis van het nieuwe woonplaatsbeginsel dat per 1 januari 2022 wordt ingevoerd. Met het nieuwe woonplaatsbeginsel verschuift de verantwoordelijkheid voor de zorg van naar inschatting zo'n 20.000 kinderen naar een andere gemeente. Tegenover deze stijging van de inkomsten staat een stijging van de kosten vanwege dit woonplaatsbeginsel.

Extra middelen jeugdzorg

Het kabinet stelt voor 2022 € 1,314 miljard extra beschikbaar aan gemeenten ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg. Dat komt bovenop de eerder toegezegde € 300 miljoen voor 2022. Hierin is ook meegenomen dat gemeenten uitvoering geven aan maatregelen die in 2022 een besparing van € 214 miljoen op de jeugdzorguitgaven opleveren. Het kabinet en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben dat met elkaar afgesproken naar aanleiding van het oordeel van de Commissie van Wijzen.

De Commissie van Wijzen, ook wel de arbitragecommissie genoemd, is door de VNG gevraagd om een uitspraak te doen in de impasse tussen de gemeenten en het kabinet. Onderzoeksbureau AEF concludeerde dat het tekort voor gemeenten € 1,7 miljard betrof. Het Rijk vulde de middelen echter niet aan. Het kabinet en de VNG zijn nu overeengekomen om voor 2022 incidenteel extra budget beschikbaar te stellen en een nieuw kabinet neemt een besluit over extra middelen vanaf 2023.

Het is nog niet duidelijk op basis van welke verdeelsleutel het bedrag over gemeenten wordt verdeeld. Wij hebben op basis van een aannname een berekening gemaakt welk bedrag dit voor onze gemeente kan zijn. Met dezelfde verdeelsleutel als de eerder toegekende € 300 miljoen betekent de toegekende € 1,3 miljard voor onze gemeente een extra inkomst van circa € 2.487.000. Wij hebben uit voorzichtigheid een marge ingebouwd door in deze kaderbrief te rekenen met een bedrag van € 2 miljoen.

In de afgelopen jaren hebben wij in onze planning- & controldocumenten telkens berekend welke aanvullende middelen nodig zijn om de loon- en prijscompensatie aan zorgaanbieders en de stijging van het aantal cliënten te bekostigen. Dit zijn kortweg de prijseffecten en de volume-effecten. Deze hebben wij samen met de prijs- en volume-effecten op andere budgetten ten laste van de algemene middelen gebracht.

Ook in deze kaderbrief hebben wij de ontwikkelingen van loon-, prijs- en autonome ontwikkelingen voor het sociaal domein berekend. Deze leest u in de volgende paragraaf onder de ontwikkeling van de lonen en prijzen en de autonome ontwikkelingen. Omdat de benodigde extra middelen daar inzichtelijk zijn, vloeit de rijksbijdrage naar de algemene middelen.

In de komende weken vindt tussen Rijk en gemeenten besluitvorming plaats over de verdeelsleutel. Wij verwachten dat wij in de Programmabegroting 2022 bericht hebben ontvangen over de definitieve verdeelsleutel en de hoogte van het bedrag.

Belastingen, huren en overige inkomsten

Belastingen

Wij verhogen de opbrengst van de Onroerende zaakbelasting (Ozb) en de forensenbelasting met de prijsindex. De prijsindex is 1,4%. De opbrengst van deze belastingen zetten wij in als algemeen dekkingsmiddel. Het bedrag is € 127.000. Het uitgangspunt is dat alle tarieven worden aangepast met het prijsindexcijfer. Tegenover de inkomsten van veel tarieven staan kosten, zoals bij de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De stijging van deze tarieven nemen wij niet op in de kaderbrief, omdat ze niet tot extra ruimte in de begroting leiden. Bij de Programmabegroting 2022 berekenen wij met welk percentage deze tarieven aangepast moeten worden, om de kosten te dekken.

Huren en pachten

De verwachte inkomsten voor huren en pachten verhogen wij met de prijsindex van 1,4%. De verhoging is totaal € 19.000.

Dividend

Als aandeelhouder van NV Rendo ontvangen wij jaarlijks een bedrag aan dividend. De hoogte van het dividend wordt jaarlijks bepaald. De afgelopen jaren was dit bedrag € 310.000. Met name door de energietransitie staat RENDO voor forse investeringen in de komende jaren. Op basis hiervan is de meerjarenraming geactualiseerd. Wij verwachten de komende jaren een lagere dividend opbrengst, € 210.000.

ONTWIKKELING INKOMSTEN				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2022	2023	2024	2025
Belastingen	127	127	127	127
Huren en pachten	19	19	19	19
Subtotaal belastingen en huren	146	146	146	146
Overige inkomsten: dividend	-100	-100	-100	-100
Totaal inkomsten	46	46	46	46

Ontwikkeling uitgaven

In dit hoofdstuk gaan wij in op de ontwikkeling van onze uitgaven. Wij hebben onze uitgaven voor de komende vier jaren geactualiseerd op basis van bijvoorbeeld landelijke indexcijfers, landelijke en lokale ontwikkelingen in wet- en regelgeving, onze aanbestedingen en de kaderbrieven van onze verbonden partijen.

Loon- en prijsontwikkeling

Loonontwikkeling

De huidige cao voor gemeenten is op 1 januari 2021 afgelopen. Vorig jaar hebben wij bij de kaderbrief daarom op basis van het landelijke indexcijfer de loonontwikkeling geraamd. Voor 2022 en verder hebben wij toen een stijging van 3,1% verwerkt. Dat is een bedrag van € 604.000. Gezien de stand van zaken van de huidige onderhandelingen en de daarin vermelde cijfers, verwachten wij dat het opgenomen bedrag van € 604.000 voldoende is. Daarom nemen wij in deze kaderbrief geen nieuwe, extra loonontwikkeling op.

Prijsontwikkeling

Wij hebben de prijzen van onze budgetten en de subsidies geïndexeerd met het inflatiecijfer. Wij maken hierbij onderscheid tussen onze 'reguliere' budgetten en de budgetten voor het sociaal domein. De inflatie op onze reguliere budgetten is 1,4%.

In het sociaal domein is in de contracten een prijsindexcijfer voor zorgkosten opgenomen. Dat indexcijfer is in 2021 3,24%. Dat betekent dat de toegepaste index voor het lopende jaar 2021 niet toereikend is. Wij verhoogden voor 2021 de budgetten met 1,7%. De inhaalslag op de budgetten voor 2021 is 1,54%. Deze correctie bedraagt in totaal € 261.000. Voor 2022 passen wij de indexatie van 3,24% toe.

Daarnaast hebben wij voor Wmo-vervoer en Leerlingenvervoer het NEA-prijsindexcijfer in onze contracten opgenomen. Dit indexcijfer is van 2020 naar 2021 vastgesteld op 6,7%. Dat betekent dat ook hier de toegepaste index voor het lopende jaar 2021 niet toereikend is. De inhaalslag op deze budgetten voor 2021 is 5,00% en bedraagt € 34.000. De NEA-index van 2021 naar 2022 is vastgesteld op 1%.

ONTWIKKELING LONEN EN PRIJZEN					
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>					
	Percentage	2022	2023	2024	2025
Loonontwikkeling eigen organisatie		-	-	-	-
Prijscompensatie regulier	1,40%	-230	-230	-230	-230
Prijscompensatie subsidies	1,40%	-72	-72	-72	-72
Prijscompensatie Leerlingenvervoer 2021	5,00%	-34	-34	-34	-34
Loon- en prijscompensatie sociaal domein 2021	1,54%	-261	-261	-261	-261
Loon- en prijscompensatie sociaal domein 2022	3,24%	-566	-566	-566	-566
	Totaal	-1.163	-1.163	-1.163	-1.163

Autonome ontwikkelingen

Onder autonome ontwikkelingen verstaan wij ontwikkelingen die van buitenaf op ons afkomen en waar wij als gemeente geen invloed op hebben. Dit kunnen bijvoorbeeld nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving en volumestijgingen zijn. Voor de komende vier jaren zien wij de volgende autonome ontwikkelingen.

AUTONOME ONTWIKKELINGEN				
<i>(Bedragen x € 1.000)</i>				
	2022	2023	2024	2025
Minimabeleid	-100	-100	-100	-100
Wmo 'klassiek'	-147	-247	-247	-247
Wmo en Jeugdzorg (decentralisaties)	-869	-869	-869	-869
Participatie	40	40	40	40
Uitvoeringskosten BUIG	24	24	24	24
Schuldhelpverlening	-35	-35	-35	-35
Structurele ICT-kosten Omgevingswet	-60	-60	-60	-60
<i>Actualisatie schijf 2025:</i>				
Waterputten brandweer t/m 2024 (ambitie 1 begroting 2020)				48
Intergenerationele armoede, t/m 2024 (ambitie 6 begroting 2021)				150
Algemene uitkering gemeentefonds				410
	Totaal	-1.147	-1.247	-1.247
				-639

Minimabeleid

Voor het minimabeleid zien wij structurele tekorten op de Bijzondere Bijstand en de Kinderopvang. Totaal gaat het om een meerjarig tekort van € 100.000.

Wmo 'klassiek'

Op de 'klassieke' Wmo-taken zoals woonvoorzieningen, hulpmiddelen, huishoudelijke zorg, schoonmaakvoorzieningen zien wij een forse kostentoeename. Hierdoor zijn deze budgetten niet toereikend meer. Naast het voornoemde loon- en prijseffect blijft het Wmo-abonnementstarief tot een toename van kosten leiden. Het gaat in 2022 om een bedrag van € 222.000 en vanaf 2023 om een bedrag van € 322.000. Tegenover dit nadeel verwachten wij een structureel voordeel van € 75.000 uit de inkomsten van de eigen bijdrage voor de Wmo. Door het toenemende beroep op de Wmo stijgen (in mindere mate) ook de inkomsten. Per saldo gaat het om een verhoging van de budgetten met € 147.000.

Wmo en Jeugdzorg (decentralisaties)

Ook bij de in 2015 gedecentraliseerde taken voor Wmo en Jeugd is sprake van een forse kostentoeename. De autonome ontwikkeling op de Wmo-onderdelen (begeleiding, dagbesteding en PGB's) bedraagt per saldo € 84.000. Dit betreft een forse toename bij de PGB's (€ 138.000) en een lichte afname bij begeleiding en dagbesteding (€ 54.000).

De grootste autonome ontwikkeling doet zich voor bij de jeugdzorgtaken. We zien dat kinderen en jeugdigen gemiddeld langer in zorg zijn en dat de intensiteit van zorg toeneemt. Hier is met name sprake van forse toename van ambulante behandeling en dagbehandeling in een medisch orthopedisch centrum. Daarnaast zien wij een kostentoeename bij de zogeheten bovenregionale zorg (pleegzorg, zorg bij gecertificeerde instellingen en onder toezichtstellingen). Tot slot zijn ook de kosten van crisiszorg en cliëntgebonden overeenkomsten (maatwerkvoorzieningen) stijgen. In totaliteit bedraagt de verwachte kostentoeename bij de jeugd € 785.000.

Op het geheel van deze twee gedecentraliseerde taken leidt dit tot een autonome ontwikkeling van € 869.000.

Participatie

Op grond van een uitspraak die de Hoge Raad in juni 2020 heeft gedaan mogen wij de btw op re-integratietrajecten compenseren. Dit levert structureel een voordeel van € 40.000 op.

Uitvoeringskosten BUIG

In de uitvoering van de Wwb, Bbz, Ioaw en Ioaz zijn enkele processen verbeterd. Dit levert een structureel voordeel van € 24.000 op.

Schuldhelpverlening

Wij zien de kosten van de gemeentelijke schuldhelpverlening stijgen en schatten het autonome

effect hier op € 35.000.

Structurele kosten ICT Omgevingswet

Voor de invoering van de Omgevingswet zijn reeds incidentele middelen beschikbaar gesteld. Hiermee worden de kosten gedekt die de invoering met zich meebrengt. Voor het onderdeel ICT worden er twee nieuwe applicaties ingevoerd (een VTH-applicatie voor het afhandelen van vergunning- toezicht- en handhavingsprocessen en een applicatie om toepasbare regels mee te maken en te publiceren) en één applicatie wordt vernieuwd (voor het maken, wijzigen en publiceren van bestemmings- en omgevingsplannen).

Middelen voor de structurele kosten van deze applicaties, waaronder licenties voor het gebruik, onderhoud, de hosting, dagelijks (functioneel) beheer en doorontwikkeling, is niet eerder aangevraagd. De totale kosten hiervoor bedragen ongeveer € 60.000 per jaar.

Actualisatie schijf 2025

Wij hebben de nieuwe jaarschijf 2025 samengesteld door de budgetten van 2024 als basis te hanteren. Ten opzichte van 2024 lopen de budgetten voor de vervanging van de waterputten van de brandweer en intergenerationele armoede niet door: alle putten zijn in 2024 vervangen en het programma Intergenerationele armoede loopt tot en met 2024.

Daarnaast is de raming voor de algemene uitkering in 2025 hoger dan in 2024. Het gaat om € 410.000. Wij hebben hiermee de raming op peil gebracht. Ten opzichte van deze nieuwe raming ziet u vervolgens de effecten van de meicirculaire in het hoofdstuk 'inkomsten'.

Verbonden partijen

Van onze verbonden partijen ontvangen wij op grond van de Wet op de gemeenschappelijke regelingen (Wgr) kaderbrieven en ontwerpbegrotingen. In de afgelopen periode hebben wij u geïnformeerd over de ontvangen kaderbrieven en ontwerpbegrotingen voor 2022. Om een volledig overzicht van het financieel meerjarenperspectief te presenteren, hebben wij de financiële effecten van de individuele raadsvoorstellen onderstaand samengevat.

VERBONDEN PARTIJEN				
<i>(bedragen x € 1.000)</i>				
	2022	2023	2024	2025
Emco	16	22	16	83
GGD	-5	-5	-5	-5
Recreatieschap Drenthe	-1	-1	-1	-1
RUD*	-200	-200	-200	-200
VRD	-38	-38	-38	-38
Publiek vervoer	-1	-1	-2	-2
Totaal	-229	-223	-230	-163

* Het bedrag voor de RUD is onder voorbehoud en op basis van conceptcijfers. Wij hebben een concept Ontwerpbegroting ontvangen. Deze ontwerpbegroting is niet bestuurlijk vastgesteld. In dit concept gaat de jaarlijkse bijdrage van onze gemeente met ongeveer € 200.000 omhoog. Kostenverhogende factoren zijn onder andere loonindexatie, extra kosten voor thuiswerken, bedrijfs- en uitvoeringskosten, de aanbesteding en implementatie van een zaakstelsel. Een nieuwe begroting zal naar verwachting na de zomervakantie vastgesteld worden.

De Nieuwe Veste

Dit jaar vinden de vervolgonderzoeken naar de verschillende scenario's voor de toekomstige huisvesting van De Nieuwe Veste plaats. Op basis van het raadsbesluit in januari 2021, met inachtneming van het amendement, hebben wij het financiële effect van het raadsbesluit opgenomen in deze kaderbrief.

In het meerjarig perspectief houden wij rekening met een voorlopige kapitaallast van € 1,1 miljoen vanaf 2024. Er is nog geen krediet beschikbaar gesteld, maar wij houden al wel rekening met dit

bedrag aan kapitaallasten als gevolg van nieuwbouw, renovatie of gedeeltelijke nieuwbouw. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2021 is een begin gemaakt met het creëren van middelen om de toekomstige kapitaallasten te dekken. In de stelpost vervangingsinvesteringen is vanaf 2024 een bedrag van € 200.000 beschikbaar voor de kapitaallasten. Op basis van het raadsbesluit leidt de kapitaallast tot een uitzet van € 900.000 vanaf 2024.

In de Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025 nemen wij een raming van verwachte bijkomende kosten op als gevolg van de mogelijke scenario's met betrekking tot de huisvesting van De Nieuwe Veste.

Ontwikkelingen

In dit hoofdstuk informeren wij u over ontwikkelingen, waarbij beleidsmatige en/of financiële effecten kunnen optreden. Over deze ontwikkelingen heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden en zijn nog geen budgetten voor in de Programmabegroting opgenomen.

Ontwikkelingen per thema

Aantrekkelijk Coevorden

Cultuurcoach

We bereiden nog in deze collegeperiode de hoofdlijnen van beleid op kunst en cultuur voor. In de stappen die we nu zetten zien we dat de nadruk komt te liggen op wat kunst en cultuur doet: met en tussen mensen en in gemeenschappen. Toegankelijkheid, participatie en educatie zijn belangrijke begrippen en we proberen verbanden te leggen met andere domeinen. Een van de vragen die daarbij hoort is of de culturele infrastructuur in de gemeente in staat is om hier samen met ons invulling aan te geven. Om verbindingen te leggen en bijvoorbeeld vraag en aanbod op elkaar af te stemmen. Uit gesprekken die wij met culturele partijen hebben wordt ons duidelijk dat daarvoor in de huidige infrastructuur iets ontbreekt. Diverse gemeenten in Drenthe en Nederland werken met cultuurcoaches als bruggenbouwer. We willen kijken of we gedurende het culturele jaar (september 2021 tot en met 2022) een cultuurcoach op tijdelijke basis kunnen aantrekken. Om ervaring op te doen met deze rol en functie binnen de gemeente Coevorden. Dit kan tevens onderdeel zijn van een frisse start binnen kunst & cultuur zodra de maatregelen rond corona dat toelaten. Bij de Programmabegroting 2022 komen wij hier bij u op terug.

Accommodaties

Samen met de schoolbesturen wordt gewerkt aan de uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) welke door uw raad in april 2019 is vastgesteld. In 2022 willen we beginnen met de nieuwbouw van de scholen in Schoonoord. De voorbereidingen hiervoor zijn in mei 2021 gestart met een bijeenkomst met alle betrokken partijen. Er wordt gekeken naar de mogelijkheid van een MFA, waarbij scholen, sport en ontmoeting samengevoegd worden. De bouw van de scholen hebben prioriteit. Bureau HEMM is ingehuurd om de initiatieffase te begeleiden. Voor de bouw van de scholen is een bedrag opgenomen in de begroting. Hierbij is geen rekening gehouden met de stijgende bouwkosten. Ook is er geen rekening gehouden met de kosten voor een MFA. Bij de Programmabegroting 2022 verwachten wij duidelijkheid te hebben of de ontwikkeling van een MFA doorgang kan hebben en welke eventuele aanvullende financiële consequenties dit heeft. Voor De Nieuwe Veste worden in 2021 meerdere onderzoeken uitgevoerd betreffende renovatie of nieuwbouw en locatieonderzoek. De verwachting is dat eind 2021 besloten kan worden voor nieuwbouw of renovatie van De Nieuwe en welke locatie hiervoor het meest geschikt is. De vervolgonderzoeken zullen dan tevens duidelijkheid geven met welke aanvullende kosten rekening gehouden dient te worden. Op dit moment is de Nieuwe Veste bezig een programma van eisen op te stellen. In 2022 kan, afhankelijk van het besluit over de toekomstige huisvesting, begonnen worden met de ontwerpfase.

Volkshuisvesting

Om te investeren in de verbetering van woonkwaliteit en daarmee in de leefomgeving van inwoners, heeft het Rijk een Volkshuisvestingsfonds ingesteld. Dit is een subsidieregeling voor gemeenten waarbij sprake is van cofinanciering. Wij hebben een aanvraag voor dit fonds ingediend. Rond de zomer verwachten wij bericht of onze aanvraag is toegekend. Als wij een positieve beschikking ontvangen, zullen wij daarna met passende voorstellen komen voor cofinanciering.

De binnenstad van Coevorden

Projecten in de binnenstad realiseren we op basis van cofinanciering. Op dit moment voeren we gesprekken met de provincie Drenthe over een nieuwe subsidie voor de transformatie van privaat vastgoed en de openbare ruimte. Ook voeren we gesprekken met externen over de subsidiemogelijkheden voor de realisatie van het Kasteelpark. Zo blijven we werken aan onze programmadoelstellingen. Op basis van een uitwerking van de maatregelen en het onderzoeken naar baten en/of subsidies volgt een separaat advies voor dekking van de uitvoering van de benodigde (deel)projecten.

De Bentheimerpoort

De uitwerking van de opgave om de fundaties van de Bentheimerpoort te integreren in de nog te realiseren bouwplannen, hebben plaatsgevonden. De plannen zullen in 2021 worden afgerond. De kunstenaar heeft de opdracht om de fundaties van de Bentheimerpoort op te nemen in de 'stad als museum route' en aanvullende ideeën toe te voegen om het verhaal van de stad te vertellen. De financiële consequenties van het aanpassen van de gebouwen zijn aangeleverd en beoordeeld. Deze financiële consequenties worden, gezamenlijk met de kosten om de Bentheimerpoort op te nemen in de museumroute, nog ter besluitvorming voorgelegd.

Omgeving stationsplein

Het college heeft aan dhr. Khandekar de opdracht verstrekt om vanuit stedenbouwkundig perspectief mee te denken over de omgeving van het stationsplein. Extra aandacht gaat hierbij uit naar de entree naar de binnenstad via de Friesestraat en de oversteekplaats bij de Wilhelminasingel.

Vitale vakantieparken

Inmiddels zijn we in 2021 gestart met de vitalisering van onze vakantieparken. De ervaringen met de eerste vijf parken leert, dat het belangrijk is dat er financiële ruimte beschikbaar is voor het realiseren van deze vitalisering. Denk hierbij aan onderzoeken naar de mogelijkheden van een gebied of een park, het aanpassen van infrastructuur of het uitzoeken van specifieke vraagstukken waarvoor (externe) deskundigheid of inzet nodig is en het organiseren van meer toezicht en controle (handhaving). Naast eigen investeringen, is een deel van deze kosten voor de ondernemers die investeren in de verdien capaciteit van hun park en moet een deel van de kosten worden opgebracht door de vele vakantiehuisjeseigenaren op een park. Er zijn dwang- en stimuleringsmiddelen nodig om een beweging onder particulieren op gang te brengen. Bij de Programmabegroting 2022 komen we met een voorstel voor de benodigde financiële middelen.

Dutch TechZone

Dutch TechZone is een samenwerking tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Het verband heeft een rol als aanjager van de regionale samenwerking voor kennis en innovatie en het gemeenschappelijke perspectief, dus van de relaties en de agenda. De programmaperiode van Dutch TechZone loopt na 2021 af. Continuëren van de regionale samenwerking is van belang om ontwikkelingen op gebied van arbeidsmarkt en economie te blijven aanjagen. Aan doorgaan met de samenwerking zijn kosten verbonden. Het gaat hierbij om de bijdrage van €1,- per inwoner (dus voor Coevorden ca. €35.000 in totaal per jaar), die ook Hardenberg, Hoogeveen en Emmen zullen leveren. Vanzelfsprekend zal een nieuwe strategische agenda de basis vormen voor de nieuwe programmaperiode. Deze kosten kunnen eventueel worden gedekt vanuit de Bestemmingsreserve Dutch Techzone omdat niet alle beschikbaar gestelde middelen in de afgelopen jaren zijn besteed. Bij de Programmabegroting 2022 werken wij dit verder uit.

Duurzaamheid

Vastgoed, Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP)

Uit de duurzaamheidsvisie is de ambitie gekomen om als gemeente toe te werken naar een energieneutrale gemeente in 2040. Om als gemeentelijke organisatie het goede voorbeeld te geven wordt gewerkt aan het verduurzamen van het eigen kernbezit. De ambitie daarbij is energieneutraal in 2030. Onderzoek heeft ons inzicht gegeven in verduurzamingsmaatregelen per pand, hierbij is nadrukkelijk gekeken naar de mogelijkheden voor zon op dak. Deze verduurzamingsmaatregelen zijn verwerkt in een Duurzaam Meerjaren Onderhoudsplan (DMJOP) van ons kernbezit.

Op basis van het onderzoek naar de verduurzamingsmogelijkheden lijkt het reëel dat 90% van de doelstelling energieneutraal wordt bereikt in de periode 2022-2030. De keuze van de mate van verduurzamen en de bijbehorende investeringen zal nog ter besluitvorming aan college en raad worden aangeboden.

Actualisatie verbreed Gemeentelijk Riolerings Plan (vGRP)

In samenwerking met de gemeenten Borger Odoorn, Hardenberg en Ommen, het waterschap Vechtstromen en Waterleidingmaatschappij Drenthe zijn we bezig met het opstellen van een "Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2.0". Het 2.0 aspect staat voor vernieuwing: enerzijds door aan te sluiten op de Omgevingswet, waarmee de planverplichting GRP vervalt, anderzijds de wens om de riolering en watertaken te verbinden aan de *Sustainable Development Goals*. Er ligt nu een algemeen en globaal conceptplan, dit plan gaan wij de komende maanden verder concretiseren. Onderdeel hiervan zijn onder andere de vervangingsplanning en de kostendekkingsberekening. De financiële effecten zullen na besluitvorming opgenomen worden in de Programmabegroting 2022.

Van afval naar grondstof (VANG)

De ambitieuze VANG-doelstellingen zijn in 2020 niet volledig behaald. Maar deze doelen blijven wel onverminderd belangrijk. Het is realistisch om in de toekomst onder de 100 kg restafval per inwoner te komen, maar dit vraagt vervolgstappen. Met behulp van een routekaart werken we conform een planning waarin is uitgewerkt hoe dit uitgevoerd en gerealiseerd wordt, zodanig dat we de oorspronkelijke doelstellingen van 2020 behalen.

Bedrijfsvoering

Toekomstbestendig werken in de openbare ruimte

Het onderzoek naar de toekomstige dienstverlening in de openbare ruimte is afgerond. In maart dit jaar hebben wij uw raad per brief geïnformeerd en het onderzoeksrapport beschikbaar gesteld. Met als doel in de toekomst effectief en servicegericht te werken, hebben wij de aanbevelingen in het onderzoeksrapport overgenomen. Wij gaan deze in de komende tijd uitvoeren en verder onderzoeken. Dit zijn aanbevelingen op organisatorisch vlak en in de interne bedrijfsvoering. Als eerste onderzoeken wij welke werkzaamheden wij zelf blijven uitvoeren en welke werkzaamheden wij uitbesteden. In deze onderzoeksfase hebben wij nog geen zicht op de financiële effecten van deze veranderingen. Mogelijk hebben de veranderingen effect op onze huisvesting en de invulling van formatie.

Omgevingswet

Ondanks de onzekerheid over de landelijke invoering van de omgevingswet gaan wij per 01-01-2022 werken volgens de wet. Wij willen merkbaar anders om te gaan met initiatieven en ontwikkelingen en onze informatiehuishouding op orde hebben, hier gaan we actief mee aan de slag. De invoering van de omgevingswet brengt eenmalige invoeringskosten en structurele effecten met zich mee. Hier zitten zowel kostenverhogende als kostenverlagende effecten bij. Op dit moment kan, uitgezonderd voor het onderdeel ICT, nog niet worden geraamd hoe de balans voor ons in Coevorden er uit ziet. De bedragen worden in de loop van 2021 nader geraamd zodat deze betrokken kunnen worden bij de samenstelling van de Programmabegroting 2022.

Bij de start van de invoering van de omgevingswet is op landelijk niveau afgesproken dat er geen financiële compensatie voor gemeenten zou plaatsvinden. De gedachte daarachter was dat de gemeente hun deel van de invoering voor eigen rekening zouden uitvoeren en dit zouden terugverdienen als gevolg van de (veronderstelde) structurele baten. Recent verschenen landelijke studies zetten deze landelijke afspraken in een ander licht. De invoeringskosten voor gemeenten vallen substantieel hoger uit dan aanvankelijk geraamd en de terugverdienmogelijkheden als gevolg van positieve structurele effecten zijn nog behoorlijk onzeker. Het zou redelijk zijn als gemeenten hiervoor gecompenseerd worden.

Digitale dienstverlening, Databeheer, Dimpact en DSO

Om de digitalisering van onze dienstverlening te ondersteunen, werken we met een 'Online team'. Dit team is ontstaan vanuit het project online dienstverlening en start in de tweede helft van 2021. Als lid van de coöperatieve vereniging Dimpact maken we strategische keuzes voor een robuuste informatiehuishouding en werken we de komende twee jaar aan de modernisering van onze belangrijkste informatiesystemen.

Het Digitale Stelsel Omgevingswet (DSO) is het geheel aan lokale en landelijke informatiesystemen dat het uitwisselen van gegevens over omgevingsplannen, vergunningsaanvragen en (interbestuurlijke) afhandeling en samenwerking mogelijk maakt. In BOCE-verband en met de RUDD werken we samen om deze digitalisering vorm te geven. Belangrijk hierbij is dat onze informatiehuishouding 'omgevingswetproof' wordt gemaakt en het beheer en gebruik van basisregistraties wordt versterkt.

Beleid Vergunningen Toezicht en Handhaving (VTH)

Om klaar te zijn voor de Omgevingswet wordt niet alleen gekeken naar beleidsinstrumenten en processen aan de voorkant (toestemming en afweging van initiatieven) maar ook naar het gehele VTH proces. 2021 wordt gebruikt om te komen tot nieuw VTH beleid. Dit wordt gekoppeld aan de brede opgave in de fysieke leefomgeving, opgaven rond ondermijning, duurzaamheid, dienstverlening en samenwerking met ketenpartners zijn onderdeel van dit nieuwe beleid. Ook wordt meegenomen hoe we omgaan met nadere implementatie van de Landelijke Handhavingstrategie LHS. Op deze manier geven wij invulling aan de wet VTH. Op basis van het beleid, de prioriteiten en de taken zal de benodigde capaciteit worden bepaald.

Uitgangspunten 2022-2025

Financieel beleid in de komende jaren

Financiële uitgangspunten

Voor 2022 zijn wij tevreden met het positieve resultaat van deze Kaderbrief. Dit is een mooie opmaat naar de samenstelling van de Programmabegroting 2022.

Wij blijven vast houden aan onze uitgangspunten in de nota financieel beleid. Bij het samenstellen van de Programmabegroting en het doen van voorstellen aan uw raad, beoordelen wij of onze inkomsten en uitgaven met elkaar in evenwicht zijn. Meerjarige kosten dekken wij af met meerjarige dekkingsmiddelen. Incidentele kosten kunnen met incidentele middelen worden afgedekt. Naast dit principe vinden wij een stabiele en beheersbare vermogenspositie van groot belang. Dat komt tot uitdrukking in de verhouding tussen het eigen vermogen en vreemd vermogen. Deze verhouding, de solvabiliteit, mag tussen de 30% en 40% zijn. Dit zijn belangrijke toetspunten in onze financiële beoordeling en advisering.

Ruimte houden in de begroting

Het saldo van deze kaderbrief is vanaf 2023 negatief. Naast de ontwikkelingen die wij financieel hebben vertaald, noemen wij in de paragraaf 'overige ontwikkelingen' onderwerpen waarbij het nog onzeker is wat de financiële effecten en/of gevolgen zullen zijn. Ook hebben wij de onzekerheden rond de coronacrisis benoemd. In de Programmabegroting 2022 werken wij de onderwerpen uit die wij in het najaar financieel kunnen vertalen. In onze begroting hebben wij ruimte gehouden om te kunnen meebewegen met ontwikkelingen. Ook hebben wij in de begroting budgetten opgenomen waar wij nog geen verplichtingen voor zijn aangegaan. Het zijn stelposten die flexibiliteit en ruimte bieden om gedurende het jaar keuzes te maken. Wij hebben een stelpost vrije begrotingsruimte waarmee wij invulling kunnen geven aan (toekomstige) ambities en doelstellingen. Deze loopt op naar € 1,0 miljoen miljoen in 2025. Wij hebben een stelpost onvoorzien om tijdens het begrotingsjaar tussentijdse tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat de uitvoering van ons beleid onder druk komt te staan. Deze stelpost bevat elk jaar € 100.000. Voor toekomstige vervangingsinvesteringen hebben wij een stelpost die oploopt naar € 450.000 in 2025. Naast deze drie stelposten storten wij elk jaar € 2 miljoen in de algemene reserve om onze vermogenspositie gezond te houden.

Ontwikkeling reservepositie

Onze reservepositie is goed. Dat biedt ons flexibiliteit en ruimte om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en ambities. Ook is een goede reservepositie belangrijk om eventuele tegenvallers op te vangen, zonder dat de uitvoering van ons bestaande beleid onder druk komt te staan. In de komende jaren hebben wij de structurele storting in de reserve begroot. De algemene reserve ontwikkelt zich naar verwachting als volgt.

VERLOOP ALGEMENE RESERVE					
<i>(bedragen x € 1.000)</i>	Prognose	Begroting			
	2021	2022	2023	2024	2025
Stand algemene reserve begin boekjaar	31.606	36.351	38.351	40.351	42.351
Toevoegingen aan de reserve					
Structurele versterking vermogenspositie	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Resultaat jaarrekening 2020 na resultaatbestemming	2.386				
Resultaat halfjaarrapportage 2021	p.m.				
<i>Totaal toevoegingen</i>	4.386	2.000	2.000	2.000	2.000
Onttrekkingen aan de reserve					
Conform Programmabegroting 2021, inclusief ontwikkelingen	359		-	-	-
Individuele raadsvoorstellen	n.v.t.				
Resultaat halfjaarrapportage 2021	p.m.				
<i>Totaal onttrekkingen</i>	359				
Stand algemene reserve eind boekjaar	36.351	38.351	40.351	42.351	44.351

Ontwikkeling solvabiliteit

De solvabiliteit is een belangrijke indicator voor onze financiële positie. In de Nota financieel beleid is vastgelegd dat deze indicator in de bandbreedte van 30% - 40% mag bewegen. Dat geeft ruimte om risico's af te dekken en ambities van dekking te voorzien. Wij hebben in het jaarverslag 2020 de solvabiliteit berekend. De solvabiliteit is eind 2020 33%. In de jaren er voor (2017, 2018 en 2019) was de solvabiliteit 31%. De solvabiliteit is dus stabiel en deze is gestegen in 2020. De percentages blijven binnen de vastgestelde bandbreedte.

Bij de Programmabegroting 2022 berekenen wij de solvabiliteit voor de komende vier jaren. Wij houden daarbij oog voor de bandbreedte en streven er naar dat de solvabiliteit de 40% niet zal overschrijden.

Van Kaderbrief naar Programmabegroting

In deze kaderbrief hebben wij u geïnformeerd over onze speerpunten en de eerste financiële doorkijk naar het jaar 2022. Wij hebben een hoog ambitieniveau met daarbij een grote en structurele financiële opgave. Ons uitgangspunt is en blijft een gezonde meerjarenbegroting voor de komende jaren. De cijfers en financieel-bestuurlijke verhoudingen geven aanleiding voor voorzichtigheid. Op de lange termijn liggen er keuzes voor, over bijvoorbeeld de centrumontwikkeling en de Nieuwe Veste. Bij deze keuzes willen wij niet te veel varen op 'dagkoersen' uit gemeentefondscirculaires, maar veel meer oog hebben voor de lange termijn trends, patronen en onze solvabiliteit. Hierbij horen ook in keuzes in temporisering en de financieringsmethodiek. Die zullen wij uw raad te zijner tijd voorleggen.

Samenstelling van de Programmabegroting

Deze kaderbrief en de besluitvorming in uw raad is voor ons de eerste stap naar de samenstelling van de Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025.

De samenstelling van de Programmabegroting 2022 betekent dat wij de speerpunten in de kaderbrief vertalen naar concrete werkzaamheden in 2022. We hebben in deze Kaderbrief aangegeven wat wij willen bereiken, in de Programmabegroting vertellen we hoe we dit willen bereiken en wat dit mag gaan kosten. Wij betrekken daarbij de besluitvorming over de kaderbrief en de invulling van de financiële opgave voor de komende jaren. Als er zich in de tussentijd nieuwe ontwikkelingen voordoen, dan betrekken wij deze bij de samenstelling van de begroting. Dat is bijvoorbeeld de publicatie van de septembercirculaire van het gemeentefonds. Deze circulaire geeft meer duidelijkheid over ons financieel meerjarenperspectief.

Op 13 oktober 2021 zullen wij u de Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025 aanbieden.

Wij vertrouwen er op u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Het college van burgemeester en wethouders van Coevorden,

was getekend,

de secretaris

B.M. de Vries

de burgemeester

B.J. Bouwmeester